

GERMİNAL VE SEVGİLİ ARSIZ ÖLÜM ROMANLARINDA KİMLİK ARAYIŞI

THE SEARCH FOR IDENTITY IN THE NOVELS OF GERMİNAL AND SEVGİLİ ARSIZ ÖLÜM

Doç. Dr. Mustafa SOLMAZ

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, Van, Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-3323-7448

Cite As: Solmaz, M. (2021). "Germinal Ve Sevgili Arsız Ölüm Romanlarında Kimlik Arayışı", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 7(54): 3629-3634.

ÖZET

Toplumsal yapıların zamanla kültürel değişime uğraması, bazı bireylerde uyumsuzluk ya da yeniye uyum konusunda çeşitli zorlukları beraberinde getirip kimlik ya da aidiyet sorununu ortaya çıkarır. Bazen bireyin, ya kendinden üstün görmesinden kaynaklı ya da bireysel menfaatleri için başkalarına benzemeye çalışması bireysel kimlik sorununu beraberinde getirir. Çalışmanın amacı; bir sosyal çevreden ötekine geçişin bireyde oluşturacağı kültürel ve ruhsal yabancılaşma üzerindeki etkisini, yokluğun ve oturmamış benliğin bireyin bulunduğu sosyal ortamı değiştirmesiyle ortaya çıkan farklılıklara karşı verdiği kimlik mücadelesini karşılaştırmalı bir şekilde ortaya koymaktır. İnceleyeceğimiz 'Germinal' ve 'Sevgili Arsız Ölüm' adlı eserlerdeki metinlerde, yeni bir kimlik elde etme çabasında olan Etienne Lantier ve Huvat Aktaş karakterleri üzerinden kimlik arayışı irdelenecektir. Aynı zamanda, eserlerdeki sosyal çevre değişiminin insan yaşamı üzerindeki etkisi de gösterilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Bunalım, Göç, Çevre koşulları, Kültür

ABSTRACT

The cultural change of social structures over time brings various difficulties in terms of incompatibility or adaptation to the new, and reveals the problem of identity or belonging. Sometimes, the individual's trying to imitate others, either because he sees himself as superior or for his personal interests, brings together the problem of individual identity. Purpose of the study; The aim of this study is to mutually reveal the effect of the transition from one social environment to another on the cultural and spiritual alienation of the individual, and the identity struggle of the individual against the differences that arise when the absence and unsettled self change the social environment in which the individual is located. The search for identity will be examined through the characters of Etienne Lantier and Huvat Aktaş, who try to obtain a new identity, in the texts of the works named 'Germinal' and 'Sevgili Arsız Ölüm' that we will examine. At the same time, the effect of the social environment change in the works on human life will be shown, too.

Keywords: Identity, Depression, Migration, Environmental condition, Culture

1. GİRİŞ

Birey; doğduğu yerdeki aile yapısı, inanç, yaşam biçimi, çevre koşulları gibi farklı etkenlerle kendine özgü bir kimlik yapısı elde eder. Ancak, üyesi bulunduğu toplumun kültürü ile birlikte ortak bir kimliğe kavuşur. Bu kimlik toplumsal değerler bütünü olan kültür ile birlikte gün yüzüne çıkar ve ortak toplumsal aidiyeti gösterir. Böylece kişide bireysel kimliği oluşturan bireysel bilincin dışında kültürün ortaya çıkardığı toplumsal bilinç ve ulusal bir kimlik ortaya çıkarak insanın varlığını ortaya koyar.

Zaman zaman birbirine karıştırılan, kimlik ve kişilik arasındaki kavram kargaşasını ortadan kaldırmak için bu ikisinin arasındaki farkları belirtmek gerekir. Kimlik; bireyin tüm özelliklerini kapsarken, kişilik, bireyin toplumsal çevreye uyum sağladığı sonradan elde ettiği kimliklerin bütünüdür. Birey; akıl, ruh gibi özelliklerini taşıyan insan olma kimliğinin yanında, genetik özelliklerinden dolayı iradesi dışında taşıdığı ırk kimliği ve içinde yaşadığı toplumun sosyo-kültürel değerleriyle elde ettiği bir başka kimlikle karşımıza çıkar. Sosyal çevresini değiştiren ya da ekonomik durumu değişikliğe uğrayan birey farklı kimlikler elde edebilir.

Toplumsal yapıların zamanla kültürel değişime uğraması, ister kendiliğinden, isterse Tanzimat döneminde olduğu gibi devlet eliyle olsun, bazı bireylerde uyumsuzluk ya da yeniye uyum konusunda çeşitli zorlukları beraberinde getirip kimlik ya da aidiyet sorununu ortaya çıkarırken kimi bireyler ortama çabuk uyum sağlar. Bazen bireyin, ya kendinden üstün görmesinden kaynaklı ya da bireysel menfaatleri için başkalarına benzemeye çalışması bireysel kimlik sorununu beraberinde getirir. Toplumda meydana gelen sosyal ya da kültürel değişiklikler edebi eserlere yansır.

İnceleyeceğimiz 'Germinal' ve 'Sevgili Arsız Ölüm' adlı eserlerdeki metinlerde, yeni bir kimlik elde etme çabasında olan Etienne Lantier ve Huvat Aktaş karakterleri üzerinden kimlik arayışı irdelenecektir. Çalışmanın amacı; bir sosyal çevreden ötekine geçişin bireyde oluşturacağı kültürel ve ruhsal yabancılaşma üzerindeki etkisini, yokluğun ve oturmamış benliğin bireyin bulunduğu sosyal ortamı değiştirmesiyle ortaya çıkan farklılıklara karşı verdiği kimlik mücadelesini karşılaştırmalı bir şekilde ortaya koymaktır. Aynı zamanda, eserlerdeki sosyal çevre değişiminin insan yaşamı üzerindeki etkisi de gösterilecektir.

Germinal; Fransız yazar Emile Zola'nın 1885 yılında yayımlanan, kendisi öldükten sonra bile büyük ses getiren, çok sayıda dile çevrilen, beş sinema uyarlaması olan ve iki televizyon yapımına ilham kaynağı olmuş bir romandır. 1860'lı yıllarda kuzey Fransa'daki maden ocaklarında işçilerin yaşam kalitelerini artırmak için verdikleri mücadeleyi, yaşanan şiddetli ve gerçek grevin öyküsünü anlatan eserin adı Latince tohum, tomurcuk, filiz gibi anlamlara gelen 'germen' sözcüğünden türetilmiştir. Eser; akıcı bir üslupla, doğal ve gerçekçi bir tarzda yazılmış, güçlendirilmiş semboller ve betimlemelerle bölgenin o dönemdeki zor yaşam koşullarını, duygularını, beklentilerini, ahlaki düşkünlüklerini sergilemiştir. 1789 devriminden sonra yapılan koalisyon savaşları (1792-1801), İngiltere ile yapılan savaşlar (1793-1802), Napolyon savaşları (1800-1815), özellikle Fransa-Almanya savaşı (1870) Fransa ekonomisini çökertmiştir. "*Savaşın getirdiği zorluklardan dolayı, Fransız toplumu 1895 yılına kadar bunalımlı bir dönem yaşar*" (Sunel, 1981:141). Roman, dönemin Fransız toplumunun ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerini de göstermektedir.

Sevgili Arsız Ölüm ise; çağdaş Türk edebiyatının yenilikçi tarzda eserler veren yazarlarından Latife Tekin'in Anadolu'daki köy yaşamını ve insanlarını anlattığı ilk romanıdır. Hayal ile gerçeği kendine özgü biçimde bütünleştirdiği, 1983 yılında yayımlanan bu eserle birlikte Latife Tekin, kendi kuşağındaki edebiyatçılar arasında önde gelen yazarlardan birisi olmuştur. Otobiyografik özellikler taşıyan eser; Aktaş ailesinin köyden kente göçmesini, şehre uyum çabalarını, korkularını, aile fertlerinin gittikçe yalnızlaşmasını konu edinir. Metne masal, türkü, mani, hikâyeler katılarak dramatik şekilde farklı bir üslupla anlatılmasından dolayı roman büyülü gerçekçi tarz olarak kabul edilir.

Büyülü gerçekçilik akımında; gerçek olanla, gerçek dışı ya da doğaüstü olanları birleştirip gerçek olanı büyülü hale sokmanın yanında, birleştirilenlerin uyumlu bir bütün oluşturması gerekir, "*anlatıcı, okuyucunun tuhaf olandaki mantıksızlığı fark etmemesini sağlamak amacıyla, hiçbir açıklamada bulunmadan, bir uzaklık duygusu yaratarak olayları okuyucuya aktarır*" (Emir, Diler, 2011:54). Geçmiş, şimdi ve geleceğin iç içe olduğu bu akım, yirminci yüzyılda postmodern edebiyatın içinde yer almaktadır. "*... edebiyatta ilk olarak, İtalyan yazar ve eleştirmen Massimo Bontempelli (1878-1960) tarafından kullanılmıştır*" (Turgut, 2003: 14). Ancak en önemli örnekleri Latin Amerikalı yazarlar tarafından verilmiştir. Türk edebiyatında ise Latife Tekin ile anılan bir akım haline gelmiştir.

Emile Zola'nın 'Germinal' romanı, 'Sevgili Arsız Ölüm'ün aksine gerçekçi bir romandır. Toplumsal olaylara karşı ilgili bir kişi olan ve dik başlılığından dolayı makine şefliğinden kovulan, Etienne'in, iş bulmak için geldiği maden şehri Montsou'daki madende çalışan Maheu ailesi ile tanışması ve işe başlaması ile madencilerin yaşam koşullarının çetinliği, çektikleri sıkıntılar ve işçilerin zorlu mücadelesini konu alır. Yapıt kendilerini temsil ettiğini düşündürecek kadar işçi kesim tarafından benimsenir ve Fransız madenci kültüründe önemli bir yer edinir. Eserde çevre ve yer isimleri belirtilmiş, bazıları imgelerle betimlenmiştir. Romanın adının taşıdığı anlam gibi, romandaki karakter ve mekanlara verilen adlar da yapılarına uygun anlamlara gelmektedir. Bir madene verilen isim olan Voreux, obur, açgözlü anlamlarına gelmektedir ve metinde buna uygun olarak "*Voreux'den esen başkaldırı yeli değmişti yüzüne. (...) acı çekmek, savaşmak üzere yeniden madene inmek istiyordu; Bonnemort'un sözünü ettiği, on bin aç işçinin, yüzünü bile görmeden, canıyla kaniyle beslediği o karnı tok, sırtı pek canavarı düşünüyordu ...*" (Zola,2003:76) şeklinde anılmaktadır Defalarca ölümden kıl payı kurtulan yaşlı Maheu'ye takma ad olarak verilen Bonnemort adı da "*Beni tam üç kez yerin altından parçalar halinde çıkardılar, bir keresinde saçım sakalım kavrulmuştu, bir başka seferinde kursağıma kadar toprakla doldum, bir üçüncüsünde de karnım kurbağa gibi suyla şişmişti... işte o zaman benim bir türlü ölmek istemediğimi anlayınca şaka olsun diye bana Bonnemort yani dokuz canlı adını taktılar*" (Zola, 2003:11) şeklinde geçmektedir ve tam da bu kişinin yaşadıklarına uygundur. Birçok mekan ve karakterin adında da benzer şekilde ad ve anlam arasında uyum olduğu görülür.

Latife Tekin'in ilk eseri olan 'Sevgili Arsız Ölüm', köyden kente göç etmek zorunda kalan Aktaş ailesinin göç öncesi ve sonrası yaşamını anlatmaktadır. Aile üyeleri aracılığıyla Anadolu kırsal yaşamında genişçe bir yer tutan, hem İslam öncesi hem de İslam sonrası inançlar gelenek, görenek ve batıl inançlarla harmanlanıp okuyucuya sunulmaktadır. Aile, hem aile reisi Huvat'ın çalışmak için sık sık şehre gitmesi hem de Dirmit'in adının cinli kız'a çıkması ve köy halkı tarafından dışlanması nedeniyle kente göç etmek zorunda kalır. Romancıların zaman ve çevreyi betimleyen alışılmışlıklarının aksine; cinler, fallar, tılsımlar, büyüler, rüyalar gibi destan ve masallarda kullanılan unsurlarla bezenmiş olan eserde zaman ve mekan belirsizdir. "*... kaç yıl sonra köyden göçmüşler, hangi kente yerleşmişler bilmiyoruz. Ne yaşadıkları ev, ne semti, ne çevresi betimlenmiş. Geçen zamanı da okur olaylardan çıkarmak zorundadır*" (Moran,2016:79) Metinde ustalıkla kullanılan mizah ve ironi akıcılığa katkı sağlarken kullanılan dil, anlatım tarzı, olay örgüsü ve teknik açıdan halk hikayelerine ve destanlara benzemektedir.

'Germinal' romanındaki genç bir işçi olan Etienne; makine şefliğinden kovulmuş, iş aramak için yola çıkmış, sosyalist fikirleri benimseyen bir işçidir. Aşırı sol kitaplar okuyarak kendisini sosyalist olarak yetiştirmeye devam eder. Montsou'ya vardığında çalışkan, idealist ve narin bir genç portresi çizmesine rağmen, dik başlı, etkileyici ve alkolün etkisindeyken nefretten patlayabilme ya da tutkulu hareket edebilme yeteneğinin kendisine atalarından miras kaldığı inancındadır. Romanın ilerleyen bölümlerinde madenciler tarafından aklı başında bir insan olarak tanınmasına rağmen çelişkilerle dolu tutarsız bir yapıya sahiptir. Çünkü grevi teşvik eden birisi olmasına rağmen, ücret kesintileri patlak verdiğinde grevden sonra madene inen ilk kişilerden birisi olmuştur.

Huvat; sık sık kente çalışmaya giden, köye her gelişinde, soba, radyo, kuyu motoru gibi yeni icat ve aletler getiren, köy halkının şehir yaşamı hakkında bilgilenmesini sağlayan, son olarak köye şoförü ile birlikte otobüs getiren, geliri iyi yeniliklere açık olan bir kimliğe sahiptir. Ancak köylüler onunla aynı fikirde olmadıkları için, yenilikleri çekici bulsalar da, alışınca kadar bunlardan rahatsızlık duyarlar. "Alacüvekliler, uzun zaman Huvat'ın getirip getirip köyün başına bıraktıklarına, anlattıklarına akıl sır erdiremediler" (Tekin, 2017:12) Çünkü köylüler geleneksel yapıya sahiptirler ve toplumsal kalıtım yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılan katı kültürel unsurlara sahiptirler. Bu unsurları muhafaza etmenin bir yolu da yenilikleri dışlamaktır ve katı kimlik, topluluk mensuplarına fazla bir söz hakkı vermemektedir.

Uzlaşmaya yanaşmayan maden işçilerinin gerçek grev öyküsünden yola çıkılarak yazılan 'Germinal' romanı, işinden kovulan genç işsiz Etienne'in iş aramak için Fransa'nın kuzeyindeki maden bölgesi Montsou'ya gelmesi ile başlar. Genç işçinin çaresiz bir durumda olduğu "İşsiz, yemeksiz, evsiz işçinin beynini bir tek şey meşgul ediyordu; gün doğduktan sonra soğuşun bir parça azalacağı umudu" (Zola, 2003:5) şeklinde betimlenir. İşsizlik had safhada olmasına rağmen madende yeni ölen bir işçinin yerine işe başlar. Ekonomik koşulların yanında madendeki şartların da çok zor olduğunu ve herkesin küçük yaştan itibaren çalışmak zorunda kaldığını, Bonnemort takma adlı yaşlı Maheu'nün, "Madene, hem de şu Voreux'ye indiğimde daha sekizime bile basmamıştım, şimdi tam elli sekiz yaşımdayım" (Zola, 2003:11) sözü açıklar. Yaşam standartlarının çok düşük olduğu, evde birden fazla kişi çalışmasına rağmen karınlarının doymadığı "Her gün karnımız yeterince doysa, öpüp de başımıza koyardık!" (Zola, 2003:15) cümlesiyle anlatılır. Açlık sınırının altında bir yaşam sürdürdükleri de "Etten geçtik, ekmek bulsak, öper de başımıza koyardık! (...) Bari ekmek bulabilirsek!" (Zola, 2003:9) cümlesiyle vurgulanır. Romanda, yoksulluğun esere hakim olduğu "... açlığını bastırmak amacıyla günlerden beri sadece haşlanmış lahana yaprakları yemişlerdi." (Zola, 2003:22) cümleleriyle belirginleşir.

İşverenin işçileri değersiz gördüğü ve yoksulluğun boyutu; "İşletmenin ucuz mal ettiği bu tuğla yapılar öylesine inceydi ki, soluk alsanız öte yandan duyuluyordu." (Zola, 2003:19) şeklinde maden işçilerinin evleri betimlenerek vurgulanır. Çalışma koşullarının çok zor olduğu "pancar tarlalarının altı yüz metre altında gece gündüz kayaları oyan insan-böcekler vardı" (Zola, 2003:70) ve maden ocaklarının eski ve bakımsızlığı; "Kaplamların yenilenmesi gerekir, çünkü her yandan su sızıyor ... İşte bakın! Sızıntı düzeyine geliyoruz, işitiyor musunuz?" (Zola, 2003:35) gibi ifadelerle gösterilir. Etienne, işe yeni başladığı sıralarda "... kürek mahkumlarına yaraşır bu işi bulduğuna bin şükrederek, ..." (Zola, 2003:47) durumdan şikayetçi olmayıp zorluklar içerisinde çalışan işçilere acırken zamanla ortama uyum sağlayıp dostluklar kurduktan sonra "bu koyun sürüsünün yazgıya boyun eğişine katlanamıyordu" (Zola, 2003:65) Bu ve buna benzer ifadeler çalışma ortamının güçlüğü, işçilerin çaresizliğini anlatırken, aynı zamanda, Rus göçmen Suvarin ile sıkı dostluğu sonucunda sosyalist görüşleri benimseyip prensiplerini uygulamaya çalışan Etienne'in sendikacı kimliğinin ortaya çıkması için okuyucu hazırlanır.

Etienne, lider kimliğine bürünür ve işçileri organize etmek için fırsat kollar. Madencilerin "... iliğimizi, kemiğimizi sömüren bu alçakların karşısında insan böyle yaltaklanıp ezilir mi hiç!" (Zola, 2003:126) şeklindeki homurtuları ve "madende içten içe gizli bir hoşnutsuzluk ..." (Zola, 2003:142) ona bu fırsatı verir. Yeri geldikçe açıktan siyaset yapmaya başlar, yardım sandığı kurulmasını sağlar ve sandığa genel yazman seçilir. İşçiler arasında yaptığı propaganda meyvesini verir, işçiler greve gider. Paris'ten gelen Uluslararası İşçi Örgütü temsilcisi Pluchart'ın da katıldığı bir toplantı düzenler. Ancak jandarma toplantıyı basınca Pluchart konuşmayı keser ve oradan kaçır. İşçiler, greve katılmayıp çalışan işçileri engellemek için Etienne öncülüğünde ormanda bir toplantı yaparlar. Montsou madeninden gelen işçiler, Jean-Bart madenindeki işi engellemek için, yukarıdaki kabloları keser, daha sonra diğer madenlere giderler. Arkadaşlarına engel olamayan Etienne jandarmaların geldiğini duyunca oradan kaçır, güvenlik güçleri birkaç kişiyi tutuklayıp olayları yatıştırırlar.

İşçilerin çoğunluğu grevde olduğu için hiçbir geliri kalmayan insanlar açlıktan ölmeye başlar. Camus'ye göre, hayat ne kadar değerliyse ölüm de o kadar değerlidir, çünkü ölüm insanı dünyaya bağlar. Önemli olan, somut ve bireysel yaşamdır. (Camus, 2009:99) Grev sona ermeyince Belçika'dan işçi getirilmesi üzerine işçiler madene gider. Yeni gelen işçileri madene sokmadıkları için askerlerle aralarında arbeye çıkar, askerlerin ateşiyle ölen ve yaralananlar olur. İşçilerden bazıları, madencilerin ölmesinde suçun Etienne'de olduğunu söyleyerek onu taşlarlar, o da oradan kaçar.

Rus işçi Suvarin, hava kararınca gizlice ocağa döner, su tulumbasını tahrip eder, suları tutan kaplamaların vidalarını gevşetir, bazı tahtaları kesip tekrar yerine koyar ve oradan ayrılır. Sabaha doğru, Etienne işçilerle birlikte madene indikten sonra kesilen kaplamaların arasından yer altı suları sızar, madenin girişi yıkılır, ocağa su dolmaya başlar. Etienne, yeraltından çıkmak için yol ararken dehlizlerde karşılaştığı Chaval ile kavga eder ve onu öldürür. Uzun ve yoğun bir uğraştan sonra kurtarma ekibi göçükte sağ kalanları kurtarır. İki buçuk aylık grevden sonra kaybeden madenciler işverenlerin isteklerini kabul ederek eski yaşamlarından daha zor koşulları kabul ederek işe dönerler, maden tamir edilir. Hastanede altı hafta tedavi gören Etienne, madende edindiği deneyimle birlikte, sendikacı Pluchart ile birlikte yapacakları mücadeleyi düşünerek Paris'e doğru yola çıkar. Dönemin Fransız ekonomisindeki sıkıntılar, ülkenin kuzeyindeki maden bölgesindeki kömür işçilerini etkiler. "*XIX. yüzyılda oluşan tarihi ve ekonomik koşullar insanların yaşama bakış açılarını değiştirir.*" (Raimond, 1988:84) Maden işçilerinin varlık ile yokluk, yaşam ile ölüm arasında mücadele vermelerine neden olur.

Köyde geliri iyi olan, şehre gelince köy ve kent kültürü arasında bocalayan, ekonomik durumlarının bozulmasıyla birlikte yaşamlarını sürdürmeye çalışan Aktaş ailesinin sorunlarının anlatıldığı 'Sevgili Arsız Ölüm' romanı ise Huvat'ın köye otobüs getirmesi ile başlar. Köylüler, onun getirdiği her yeniliğe olduğu gibi, bu yeni icada da kuşku ve korkuyla bakıp yabancılaşma çekseler de zamanla alışır. Huvat, köylülerin yeniliklere karşı tutumları yüzünden bir türlü onlarla anlaşamaz ve köyü terk eder. Her defasında geri gelmeyeceğine dair yeminler ederek ayrıldığı köyüne bu kez yanında şehirli bir kadınla döner. Şehirli Atiye köye çabuk uyum sağlamasına rağmen, köyde meydana gelen bazı olumsuzluklar ve onun bayılması yüzünden onun uğursuz olduğuna inanırlar ve onu ahıra kapatırlar. Atiye, dokuz ay sonra ahırda doğum yapınca bayılma nedeninin hamilelikten kaynaklandığına kanaat getiren köylüler onu kabullenirler.

Huvat şehre gidip gelmeye ve oradan su tulumbası, dikiş makinesi, çocuklarına dolma top, su tabancası, fırıldak gibi köylülerin daha önce görmediği yeni eşyalar getirmeye devam eder. Köylü gençlerden bir kısmı onunla birlikte şehre gider, iş bulup çalışmaya başlayınca köye dönmezler. Yıllar içerisinde otobüsün eskimesi Huvat'ın köylülere küsmesine neden olur ve huy değiştirir. Ama yenilikçi kimliğinde değişiklik olmaz. Sürekli yeni arayışlar içinde olan Huvat, önce avcılığa merak sarar, sonra evinde güvercin beslemeye başlar, daha sonra köyün gençleriyle sabahlara kadar oyunlar oynamaya başlar. İlk kızdan sonra iki oğlu bir kızı daha olur. Ancak küçük kız daha doğmadan Cinci Mehmet bu kızın normal olmadığını, "*Doğacak çocuk eksik doğmazsa, başına gelmedik kalmayacak, a-ha,*" (Tekin, 2017:14) diyerek hamur tahtasına çentik atar ve Dirmit'in doğumundan üç gün sonra dağda cinler tarafından boğulmuş olarak bulunur. Romanda zaman kavramı olmadığı için Huvat'ın beşinci çocuğu ne zaman olduğu, yeni gelen öğretmenle birlikte köye okulu ne zaman yaptırdığı ve küçük kız Dirmit'in büyüyüp yeni gelen öğretmene âşık olmasının hangi zaman diliminde gerçekleştiği belirtilmez.

Evlenme yaşına gelen büyük oğlan Halit evlendirilir. Dirmit, bahçede bulunan tulumba, güller, ağaçlar, kuşlar gibi farklı nesnelere konuşmaya başlayınca içine cinler kaçtığı düşünülür. Köylünün baskısına daha fazla dayanamayan aile şehre göç eder. Yaşadığı tüm olumsuzluklara rağmen köyden ayrılmak istemeyen, tulumbanın gıcirtısını duymamak için elleriyle kulaklarını kapatıp, başını yatak denkleminin arasına gömen (Tekin, 2017:74), Dirmit'in tüm canlılar ve cansızlarla konuşması şehirdeyken de devam eder. Aile, köydeki geleneksel yapıdan farklı olan şehirdeki alışık olmadıkları yaşama uyum sağlayamaz. Huvat bütün uğraşına karşın iş alamaz, yevmiye ile çalışmaya gitmediği için aile ekonomik sıkıntıya girer ve aile düzeni bozulur.

Bunalıma giren Huvat, dini kitaplar okumaya başlar. Dindar bir kimlik edindiğini düşünerek evdekileri de buna uydurmaya çalışır ama başarılı olamaz. Bir gün dindar insanların olduğu bir kalabalığa takılır ve kendisini dindarlarla karşıt görüşteki insanların kavgasının ortasında bulur. Karşıt görüşteki gençler bunu hırpalılar, bir daha bu tür işlere karışmamasını söyleyerek bırakırlar. Bu olaydan sonra Huvat hocayla selamı keser, camiye gitmeyi bırakır, psikolojisi bozulur, herkesten, her şeyden şüphelenir bir duruma gelir. Kızı Nuğber'in nişanlanmasıyla birlikte Huvat damadıyla birlikte çocukça oyunlar oynar, onun yeni hünerlerini ilgiyle izler ve yeni bir değişime, kimliğe kavuşur. Onun bu değişimini iyi görmeyen karısı Atiye, onu kendini toplaması için köye gitmeye ikna eder. Bir müddet sonra köyden döner, Atiye hastalanır, çocuklarını

iyi yetiştiremediği için öbür dünyadaki hesaptan korkar, Huvat ise o öldükten sonra köyünde küçük bir kulübe yapıp Çerkez bir kızla orada yaşamayı düşünür. Artık ailesini pek fazla umursamayan, sadece kendisini düşünen bencil bir kimliğe bürünür. Roman Atiye'nin ölümüne son bulur.

2. SONUÇ

İncelediğimiz romanlardaki kimlik arayışlarının temelinde yatan ana nedenin geçim sıkıntısı sonucu gerçekleşen göç olduğu görülür. On dokuzuncu yüzyılda Fransız ekonomisinde yaşanan sıkıntılar sosyal yaşamda köklü değişimlere neden olmuş bu, 'Germinal'de maden sektörü üzerinden dile getirilmiştir. Etienne iş bulmak için bulunduğu bölgeyi değiştirmek zorunda kaldığından göçmen işçi konumundadır. 'Sevgili Arsız Ölüm' romanında ise ekonomik nedenlerin yanında toplumsal baskı yüzünden göç eden Huvat ve ailesi üzerinden insanların çektikleri sıkıntılar ve sorunlar farklı karakterler üzerinden gösterilir. Eserlerde kahramanların kimlik arayışları verilirken toplumların sosyo-ekonomik durumları yansıtılmıştır. Her iki eserde de göçün sonucu etki ve etkileşim açısından benzerlik; çekilen acılar, yoksulluk, sefalet şeklinde olmuştur.

Etienne; romanın başında çaresiz, "... kürek mahkumlarına yaraşır bu işi bulduğuna bin şükrederek, ..." (Zola,2003:47) hayatta kalmaya çalışan bir insan kimliğinde iken Huvat; köye otobüs getirebilecek kadar (Tekin, 2017:7) refah seviyesi yüksek cömert, aynı zamanda gençleri şehre götürüp onların iş bulmalarını ve ufuklarını açacak kadar öncü bir kimlik ile karşımıza çıkar. Aynı ülke sınırları içinde bile olsa, aynı kültüre sahip olunmasına rağmen, yer değiştirmelerde yerel kültür farkları ile farklı yaşam tarzları bireylerin karşısına uyum sorunu olarak çıkmaktadır. Etienne, yeni ortamına alışmakta zorluk çekmezken Huvat ve ailesi, köyünden gelen maddi ve manevi değerlerini değiştiremediği için yeni sosyal çevrelere uyum sağlayamazlar. Çünkü her yeni yaşam yeni bir zihniyet, yeni bir kültürel algı ortaya çıkarırken, çevresel etkenler kişilerde birtakım çatışmalarla onları bunalıma sürükleyebilir.

Etienne, bulunduğu ortama alıştıktan sonra "*bu koyun sürüsünün yazgıya boyun eğişine*" (Zola, 2003:65) daha fazla katlanamayıp isyankar bir kimliğe bürünmeye başlar. Okuduğu sosyalist fikirli kitaplar ve Rus göçmen Suvarin'in etkisiyle, işçileri bu adaletsiz düzenden kurtarmak için devrimci bir kimliğe bürünüp fikirlerini onlara anlatmaya, açıktan siyaset yapmaya başlar. "*Maddi yoksulluk ile ideoloji arasında mecburi bir sebep – sonuç ilişkisi görenler az değil. Bunlara göre ideolojik şiddet yoksulluk derecesine bağlıdır. Yani ikisi arasında bir doğru orantı vardır; yoksulluk ne kadar artarsa ideolojik tansiyon o kadar yükselir*" (Elibol, 1980, s.121) İşçilerin elbirliğiyle ekonomik darboğazdan kurtulmaları için yardım sandığı kurulmasına öncülük ederek kendisine yeni bir kimlik giydirir. Madencilerin çektikleri sefalet, yaşam şartlarının sürekli daha da kötüleşmesi sonucunda Etienne'in öncülük ettiği grev romanın kırılma noktası olur ve onun sendikacı kimliğinden sonra liderlik kimliği ortaya çıkar. İşçiler, greve katılmayıp çalışan işçileri engellemek için Etienne öncülüğünde ormanda bir toplantı yapmaları onun liderliğini pekiştirir. Ancak işçiler Jean-Bart madenindeki işi engellemek için, yukarıdaki kabloları keser, daha sonra diğer madenlere giderler. Arkadaşlarına engel olamayan Etienne jandarmaların geldiğini duyunca oradan kaçar. Böylece liderlik yapacak yeterli özelliği bulunmadığı aksine korkak bir kimliğe sahip olduğu ortaya çıkar. Üstelik grev devam ederken bazı işçilerle birlikte çalışmak için madene inerek bu özelliğini perçinler. Çöken madenden kurtarılıp hastanede altı hafta tedavi gören Etienne, edindiği deneyimler sayesinde sendikacı Pluchart ile birlikte vereceği mücadeleyi düşünerek Paris'e doğru yola çıkarken başkalarını fazla önemsemeyen sadece kendi önceliklerini düşünen bencil bir kimliğe bürünür.

Huvat, köyde kaldığı dönemde, cömert ve öncü kimliğinden sonra, şehre gidip gelmeyi bıraktığı için, sürekli yeni arayışlar içerisinde, önce avcılığa, sonra güvercin beslemeye, daha sonra köyün gençleriyle sabahlara kadar oyunlar oynamaya başlayarak kararsız ve maceracı bir kimlikle okuyucunun karşısına çıkar. Kente taşındıktan sonra kent kültürüne uyum sağlayamayan Huvat; iş alamadığı için ekonomik sıkıntıya düşer, aile düzeni bozulunca bunalıma girer. Dini kitaplar okumaya başlayarak dindar bir kimliğe bürünmeye çalışır, karşıt görüşteki gençlerin onu hırpalamasıyla başarılı olamadığı bu kimlikten uzaklaşır, herkesten, her şeyden şüphelenen şüpheli bir kimliğe bürünür. Kızının nişanlanmasıyla birlikte, damadıyla çocukça oyunlar oynamaya başlar ve çocuksu bir kimlik elde eder. Eşi ölünce, bu kez, köyde küçük bir kulübe yapıp Çerkez bir kızla evlenip orada yaşamayı düşünür. Ailesini umursamayan, tıpkı Etienne gibi, sadece kendisini düşünen bencil bir kimlikle ortaya çıkar. Köyden getirdiği değerleri yaşayamayıp, şehir değerlerine uyamaması sonucunda Huvat kent ile uyum sorunu yaşayan diğer insanlar gibi birbirine zıt çelişkili kimliklere bürünür.

Gerek 'Germinal' gerek 'Sevgili Arsız Ölüm' romanı; kültürel ve ruhsal yabancılaşma sonucunda, yokluğun ve oturmamış benliğin bireyin bulunduğu sosyal ortamı değiştirmesiyle ortaya çıkan farklılıklara karşı

verdiği kimlik mücadelesini anlatmaktadır. Sosyal çevre değişiminin insan yaşamı üzerindeki etkisini, sosyal ortamı değiştirmesiyle ortaya çıkan farklılıklara karşı verdiği kimlik mücadelesini ve sosyal çevre değişiminin insan yaşamı üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir.

Her iki eserde de; giydirilmiş kimliklerin hepsini kapsayan, etkileyen, zaman zaman diğer alt kimlikleri yönlendiren hatta ezebilen ve kendi içinde eritebilen ekonomik insan kimliği görülmektedir. Çünkü bu kimlik; insanı, isteklerini yerine getirip bencilleştirerek kendi çıkarlarını her şeyden öncelikli konuma getirecek şekilde şartlandırır. Serter'e göre; insanlığın varlığını koruması ve sürdürmesi için, insan kimliğinde birleşmesi ve giydirilmiş kimlik gururundan sıyrılarak, insan kimliğinin onurunu yakalaması gerekmektedir (Serter, 1996; s. 344–349) Maddi ve manevi değerlerin toplamı değil sentezi olan kültür, yeni değerlerle etkileşip aralarında bir denge kuruluncaya kadar mücadeleye devam edecektir. Bu süreç, her ne kadar geleneksel değerlerle bir çatışmaya yol açsa da, birey bir kültürün ve toplumun parçası olarak yaşamak zorunda olduğu için değişim zorunlu hale gelir.

KAYNAKÇA

Camus, A. “Başkaldıran İnsan”. Çev: Yücel, T., Can Yayınları, 7. Basım, İstanbul 2009.

Emir, D., Diler, H.Elif. “Büyülü Gerçekçilik: Latife Tekin’in Sevgili Arsız Ölüm ve Angela Carter’ın Büyülü Oyuncakçı Dükkânı İsimli Eserlerinin Karşılaştırması”. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, sayı:30, 2011.

Elibol, S. “İlim ve İdeoloji”. Birlik Yayınları, Ankara 1980.

Moran, B. “Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3: Sevgi Soysal’dan Bilge Karasu’ya”. İletişim Yayınları, 18. Baskı, İstanbul 2016.

Raimond, M. “Le Roman”, Armand Colin, Paris 1988.

Serter, N. “Giydirilmiş İnsan Kimliği”. Der Yayınları, İstanbul 1996.

Sunel, A.Hamit. “Doğalcılık”, Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi, (Yazın akımları özel sayısı), Sayı:349, 1981

Tekin, L. ”Sevgili Arsız Ölüm” İletişim Yayınları, 6. Baskı, İstanbul 2017.

Turgut, C. Ö. (2003). “Latife Tekin’in Yapıtlarında Büyülü Gerçekçilik”. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi. Ankara 2003.

Zola, E. “Germinal”, İtalik Yayınları, Ankara 2003.